

Колб Олександр Григорович,
професор кафедри політології, управління
та державної безпеки Волинського
національного університету імені
Лесі Українки, доктор юридичних наук,
професор;
Дучимінська Леся МIRONІВНА,
начальник управління контрольно-
перевірочної роботи головного управління
Пенсійного фонду України у Волинській
області

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Як свідчить практика запобігання корупції в Україні, особливо в контексті останніх рішень Конституційного Суду України [1], зазначене суспільно небезпечне явище на сьогодні є глобальною проблемою нашої держави та виступає однією зі загроз національній безпеці [2, с. 36–40].

У той самий час, у преамбулі Закону України «Про національну безпеку України», з цього приводу зроблена ремарка (звернута увага) про те, що даний нормативно-правовий акт визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та головні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз [3].

Якщо звернутись до соціально-правової природи існування корупції в Україні, яке у тому числі виступає загрозою для основ національної безпеки, то можна прийти до наступних логічних висновків:

1. На сьогодні жодний суб'єкт законодавчої ініціативи, що визначений у ст. 93 Конституції України, не несе юридичної відповідальності за подачу у Верховну Раду України завідомо колізійного законопроекту, який суперечить ст. 8 Основного закону та порушує принцип верховенства закону.

Більш того, у розріз вимог ст. 103 Регламенту Верховної Ради України, такі законодавчі ініціативи виносяться на розгляд її пленарного засідання навіть у випадках, коли є негативний експертний висновок відносно поданого законопроекту [4], що можна кваліфікувати як корупційне правопорушення, вчинене шляхом використання зазначених в ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» особами наданих їм службових повноважень (у даному випадку – народними депутатами України) [2].

Без сумніву, якщо не ліквідувати, нейтралізувати, блокувати зазначену детермінанту, тобто не встановити юридичну відповідальність суб'єктів законодавчої ініціативи за подання,

розгляду та прийняття законопроектів, які суперечать Конституції України, то й надалі корупція руйнуватиме визначені у законі основи національної безпеки нашої держави.

Зокрема, логічним у зв'язку з цим було б доповнення ст. 89 Регламенту Верховної Ради України положенням такого змісту:

«За подання та подальше лобіювання законопроектів, що суперечать Конституції України та відносно яких є негативні експертні висновки по суті, суб'єкти законодавчої ініціативи несуть передбачену законом юридичну відповідальність.

Аналогічну відповідальність несуть й ті керівники Верховної Ради України та її комітетів, які сприяють розгляду та прийняттю таких законопроектів на сесії Верховної Ради України».

2. Всупереч закріплених на доктринальному та нормативно-правовому рівнях принципів нормотворчості [5, с. 212–214] у чинному Кримінальному кодексі (КК) України грубо порушений принцип рівності перед законом, який визначений в ст. 24 Конституції України, а саме: відповідно до положень розділу IX Загальної частини КК, особи, що вчинили корупційні злочини, не можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності.

Таке ж безглуздя, з огляду формальної логіки та змісту юридичної техніки [5, 216–220], зазначено й у ч. 4 ст. 74 КК «Звільнення від покарання та його відбування». Зокрема, сьогодні на практиці, вказані вище інститути кримінального права можуть бути застосовані до будь-яких категорій винних у вчиненні злочинів осіб (убивць, гвалтівників, наркоманів, т. ін.), крім тих, що не відносяться до «корупціонерів».

Чи варто такий підхід законодавця вважати логічно обґрунтованим?

Як свідчить історична практика, без боротьби із злочинністю, жорстокістю та ігноруванням закріплених у законі принципів апріорі (від лат. *apriori* – з попереднього) [6, с. 54] неможливо подолати будь-яке соціальне зло. Як у зв'язку з цим зауважив В. Т. Маляренко, головна умова для покращення становища, пов'язаного з покаранням злочинців, про яку всі повинні дбати – це зміцнення держави, її владних структур, забезпечення правопорядку, розвитку економіки країни і на цій основі – добробуту людей [7, с. 39].

Якщо цей постулат застосувати до «корупціонерів», та варто не заборони вводити в КК України, а внести зміни у закони, що стосуються діяльності та правового статусу органів державної влади (народних депутатів, суддів, прокурорів, т. ін.), заборонивши таким особам «довіку» займати будь-які посади у владних структурах.

3. Навіть для пересічного громадянина, крім так званих «активістів» радикального спрямування, та, більш-менш, поважаючих себе юристів на сьогодні без рішення Конституційного Суду України зрозумілим є зміст тих законів, які грубо порушують ст. 8 Конституції

України, але Верховна Рада України їх продукує без «страху» бути покараною за таке ігнорування вимог Конституції України, вчиняючи таким чином корупційні правопорушення.

До таких «спірних» та колізійних законів, зокрема можна віднести такі із них, як: Закон України «Про очищення влади», який отримав негативну оцінку Венеціанської комісії Ради Європи, а також й інші закони (про публічне декларування отриманих доходів; про ринок землі, про «Національний банк України», т. ін.), які ну аж ніяк не співвідносяться з нормами Конституції України.

Вихід у цій ситуації, враховуючи, що зазначена діяльність виступає у сьогоднішній реальності реальною загрозою національній безпеці України, є наступним – доповнити Конституцію України спеціальним розділом (зокрема, XII-1) «Юридична відповідальність за порушення Конституції України», на чому тривалий час наполягають учені-конституціоналісти [8, с. 12–35].

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ na13d710-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na13d710-20#Text).

2. Запобігання корупції: підручник / Б. М. Головін, О. Г. Колб, В. Ф. Оболенцев та ін.; за заг. ред. Б. М. Головіна. Харків: Право, 2019, 296 с.

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

4. Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року (редакція від 03.10.2020 / № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.

5. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 368 с.

6. Булыко А. Н. Большой словарь иностранных слов. 35 тысяч слов. Изд. 3-е, испр., перераб. Москва: Мартин, 2010. 704 с.

7. Маляренко В. Т. Про соціальну зумовленість і справедливність покарання. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 3(31). С. 31–39.

8. Скрипнюк О. В. Сучасна конституційно-правова доктрина України. *Правова доктрина України: у 5 т.* Харків: Право, 2013. Т. 2: *Публічно-правова доктрина України* / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, М. П. Кучерявеко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. С. 12–35.